

Основні форми і методи організації зазначеного етапу: проведення конкурсів ораторів, виступи, повідомлення, КТС.

Висновки... Отже, представлена евристична технологія навчання майстерності педагогічної розповіді активізує пізнавальну діяльність студентів з оволодіння мистецтвом розповідного слова, забезпечує повноцінне засвоєння необхідних професійних знань і вмінь, творчий розвиток особистості студента з врахуванням його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання і предметної діяльності; підносить на більш якісний рівень підготовку майбутнього вчителя до педагогічної діяльності та самореалізації професійно-творчого потенціалу. У подальшій роботі планується поглибити дослідження.

Література

1. Лазарев М.О. Основи педагогічної творчості [Текст] навчальний посібник / М.О. Лазарев. – Суми : ВВП "Мрія". – ЛТД, 1995. – 212 с.
2. Сухомлинський В.О. Слово вчителя в моральному вихованні. Вибрані твори: в 5-ти томах / В.О.Сухомлинський. – Т. 5. – К. : Радянська школа, 1977. – С. 321-330.
3. Уварова А.М. Педагогічна розповідь: культурологічний та діагностичний аспекти /А.М.Уварова // Педагогічні науки. зб. наук. праць. – Суми, СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2000. – С. 328-337.
4. Ушинський К.Д. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає. Вибрані педагогічні твори : у 2-х томах: пер з рос. /К.Д. Ушинський. – Т. 2 – К. : Рад школа, 1983. – С. 288-399.
5. Хуторской А.В. Эвристическое обучение: Теория, методология, практика / А.В. Хуторской. – М. : Международная педагогическая академия, 1998. – 266 с.

Анотація

У статті представлено евристичну технологію навчання майбутнього вчителя майстерності педагогічної розповіді, яка забезпечує успішне оволодіння мистецтвом усного розповідного слова.

Аннотация

В статье представлена эвристическая технология обучения будущего учителя мастерству педагогического рассказа, которая обеспечивает успешное овладение искусством устного выразительного слова.

Summary

The article deals with the heuristic technology of training a future teacher the skills of pedagogical story which ensures the successful becoming proficient in the expressive art of oral speech.

Ключові слова: евристична технологія, педагогічна розповідь, професійна підготовка, майстерність усного виразного слова.

Ключевые слова: эвристическая технология, педагогический рассказ, профессиональная подготовка, мастерство устного выразительного слова.

Key words: heuristic technology, pedagogical story, professional training, skills of expressive art of oral speech.

Подано до редакції 24.10.2011.

УДК 373.5.016:821.161.2.09

©2012

Уліщенко В.В.

ІНТЕРСУБ'ЄКТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Стратегія розвитку сучасної освіти стимулює появу нових технологій, моделей, методів, прийомів і форм навчання, які потребують залучення відповідної термінології, важливої для тлумачення сутності педагогічних новацій. Саме тому появу нових термінів не слід вважати негативною практикою, навпаки, це є свідченням неперервного пошуку ефективних шляхів і каналів пізнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Особистісно орієнтоване навчання як цілісна філософсько-дидактична система має забезпечувати «...успішний рух суб'єкта від наявного «образу-Я» до бажаного «Я-ідеалу»...» [7; с. 9]. Одним із його постулатів, за визначенням С. Подмазіна, є акцент на особистісній унікальності «Я» і «Ти», важливості їхнього віддзеркалення одне в одному. Звернемо увагу на термін, використовуваний ученим, – «віддзеркалена суб'єктність», що застосовується для позначення форми репрезентації «Іншого» в життєвому просторі «Я». Вона стимулює пізнання, творчість і рефлексію. «Відбиваючись у мені, суб'єкт виступає як активне, діяльне начало, що змінює мій погляд на речі, формує нові прагнення, ставить переді мною нові цілі; мотиви і наслідки його активності не залишають мене байдужим, вони є важливими для мене, або, інакше кажучи, мають для мене певний особистісний смисл», – зазначає С. Подмазін [7; с. 41]. Цілком зрозуміло, йдеться не про взаємодію як інтеракцію, а про взаємодію, що здатна впливати на думки, емоції, почуття, духовні цінності суб'єктів, про особливий тип діалогу – інтерсуб'єктний.

Серед останніх публікацій, присвячених висвітленню специфіки інтерсуб'єктного, на особливу увагу заслуговують роботи психологів (Г. Ковальова, М. Сарджвеладзе, Е. Сайко), педагогів (В. Солоніна),

літературознавців (С. Бройтмана). Якщо для Г. Ковальова та М. Сарджвеладзе, інтерсуб'єктність – це внутрішня налаштованість суб'єктів розуміти неповторність емоційно-ціннісного світу «Іншого» в сукупності його переживань і пошуку сенсу життя, для В. Солоніна цінність інтерсуб'єктної взаємодії в усвідомленні учнями того, чого вони навчилися в інших і яку допомогу самі змогли надати. В. Стюпін і С. Бройтман визнають інтерсуб'єктність одним із провідних принципів художньої творчості, позаяк вона унаочнює емоційно-ціннісну взаємодію письменника (як творчої особистості) зі створеними силою його уяви художніми образами, зокрема оповідачем і ліричним героєм.

Інтерсуб'єктну взаємодію в методиці навчання української літератури розуміємо як емоційно-ціннісний діалог суб'єктів, якому властиві визнання особистісної унікальності «Іншого», перманентність (не переривається по закінченню інтеракції), багатоаспектність (торкається різних сфер інтересів), багатовекторність (має різні кореляційні складові) і смислотворчість (етична, естетична, національно-ціннісна). Саме такий взаємовплив суб'єктів (учителя та учнів), на думку І. Беґа, позначається на їхній особистісній сфері, унаочнює «...феномен взаємного виховання як провідної особливості міжособистісних відносин у системі «педагог – вихованець» [2; с. 12].

Формулювання цілей статті... У даній статті з'ясуємо роль інтерсуб'єктного навчання в аспекті реалізації діалогічної складової особистісно орієнтованої педагогічної взаємодії, зосередимось на доцільності введення в методику навчання української літератури поняття «задзеркалля».

Виклад основного матеріалу дослідження... Інтерсуб'єктна взаємодія становить ядро особистісно орієнтованого навчання. Вона пов'язана з адаптацією навчального процесу до пізнавальних можливостей кожного учня, відкриттям у діалозі закладених природою інтелектуальних і творчих потенцій індивіда, з наданням можливості пізнати й творити самого себе. Інтерсуб'єктність є психологічною складовою у вирішенні актуальних педагогічних проблем часу.

Навчання, орієнтоване на особистісне зростання учня, не може бути національно індиферентним, знеособленим, позбавленим національного виховного ідеалу. На це майже 70 років тому звернув увагу Г. Ващенко: «Гармонійність треба розуміти ... як певну цілість, при якій кожна здібність посідає в особистості те чи інше місце у зв'язку з її роллю в нашому житті й діяльності. Людину можна визнати за гармонійно розвинену лише за тієї умови, коли якась властивість її посідає центральне місце в її психічному житті і відіграє роль стрижня, навколо якого органічно об'єднуються особисті властивості». Такою властивістю українця, за твердженнями вченого, є безмежна відданість Батьківщині [3; с. 183].

Інтерсуб'єктна взаємодія під час сприймання літературного твору відбувається за умов активізації візуального та вербального мислення. Це обумовлено природою мистецького явища та діалогічним мисленням реципієнта. Віртуальний світ художнього тексту, створений фантазією митця, відбивається у свідомості реципієнта, переломлюється крізь його суб'єктний досвід і, являючи собою певний результат комунікації, набуває нових ознак, синтетичних.

Вивчивши питання еволюції поняття «задзеркалля», введеного англійцем Л. Керроллом («Аліса в Задзеркаллі») у значенні «світ уявних образів», розвинутого в працях психологів і психоаналітиків (А. Гостева, А. Нестеренка та інших) у значенні «шлях осягнення глибин власного «Я», «світ образів» (у А. Нестеренка: «У Задзеркаллі — усе таке саме, як у нас, з однією тільки відмінністю: ми бачимо не самі системи, а те, на що вони схожі. Тут ми маємо право оживити речі, надати їм характеру. І тоді вони почнуть жити в часі за новими, задзеркальними законами. І з'являться у них нові, задзеркальні властивості» [6]), ми дійшли висновку про доцільність введення поняття «задзеркалля» в методику навчання літератури.

Задзеркаллям називаємо уявлюваний за допомогою ейдетичних образів-асоціацій віртуальний світ художнього тексту, відтворений у свідомості реципієнта, збагачений його унікальним суб'єктним досвідом (читацьким, мовленнєвим, емоційним, соціальним, етнокультурним тощо), здатний до оновлення, обумовленого розвитком особистісного потенціалу читача. Цікаво також, що задзеркалля у кожного реципієнта буде своє, унікальне, його не можна звести до певних шаблонів і стереотипів. Це, по суті, унікальна рецепція художнього світу мистецького явища, що має важливе значення для обрання словесником стратегії і тактики вибудовування навчально-діалогічних ситуацій, стимулювання пізнавальної активності школярів.

Введення цього поняття обумовлено доцільністю екстраполяції методів ейдетики і тренінгового з психології в методику навчання української літератури, запровадженням низки цікавих в аспекті формування художньо-читацької компетентності завдань.

Наприклад, вивчаючи казковий епос, пропонуємо п'ятикласникам наступне: «Уявімо, що зараз ми перетнемо чарівну межу задзеркалля і опинимось у казці. Раз, два, три, чотири. Вмикаємо готовність і...!

–Що (або кого) ви побачили першим? Як ви думаєте, чому?

–Подивіться уважно, які кольори переважають? Чи можете ви пояснити, чому саме ці кольори?

–Ви зустрілися з героєм_____, як він виглядає, який у нього вираз обличчя, як одягнений, можливо, ви також почули його голос, який він?

–Чи хочете ви поспілкуватися з героєм, чи хочете залишитися невидимим? Чому?

–Ви стали свідками розмови двох героїв _____. Як вона проходила? Чи супроводжувалися репліки героїв жестикуляцією, мімікою? Якою саме?

–Чия поведінка видалась вам кращою і чому? Який смисл ви вкладаєте в поняття «краща поведінка»?

–Які висновки зробили, побачивши і почувши діалог героїв?

Безумовно, це тільки невеличкий блок запитань, які демонструють, як можна активізувати уяву читача-підлітка, його ейдетичне мислення, поглибити сприйняття художнього твору.

Оригінальність діалогу читача з текстом художнього твору виявлятиметься також під час створення рекламних текстів. Психологи й фахівці з теорії комунікації запевняють, що реклама позитивно впливає на свідомість дитини, бо є джерелом інформації та засобом освітньо-пізнавального впливу. Як стверджує Ф. Шарков, «реklamний текст (слоган), малюнок, нанесені на паперовий носій або такі, що існують в аудіовізуальному вигляді, являють собою мотивоване цілісне, змістовно-смісловне, ієрархічно організоване знакове утворення. Він є і одиницею спілкування, і культурним об'єктом, зафіксованим на носіях» [11].

Створення реклами потребує від учня не тільки фактичного знання тексту, розуміння його, а також мисленнєвої візуалізації провідних діалогічних стратегій (етнокультурної, художньо-естетичної тощо). Не уявляючи вдачі героя, особливостей його мовлення, мислення, подумки «не поспілкувавшись» із ним як особистістю, важко зацікавити інших своїм релізом або рекламою.

Метою навчального рекламного тексту є налаштувати потенційного читача на діалог із книгою, представити свій погляд на проблеми, що є цікавими для сучасного читача, заронити іскорку інтриги та підкреслити лінгвостилістичні авторські знахідки. Про особливості складання реклами вже йшлося в наших публікаціях [10].

Для прикладу наведемо колективну жартівливу рекламу повісті В. Нестайка «Тореадори з Васюківки», підготовлену учнями одного з експериментальних класів:

«Енциклопедія екстремальної поведінки від А до Я».

Не знаєте? Хіба не знаєте?! І нічого не чули?! Оце так новина!! Це ж тільки для вас – папір біленький, обкладинка яскрава, ілюстрацій, як у глянцевому журналі, а порад стільки – усі не перекажеш. Хіба що...

Якщо ти полюблюєш різні там «штуки-викаблукі», екстремальні відчуття й не боїшся «такого маку», що «тиждень чухатимешся», тобі допоможуть безцінні, а головне, безкоштовні поради «хлопців із фантазією».

Ти дізнаєшся про таке: як стати меценатом і монополістом водночас, побудувавши у своєму селі або містечку підземку («Три копійки в один кінець. Родичі – безплатно. З учительки арифметики – п'ять копійок»), при цьому не зазнати катастроф, якщо раптом півсвинарника опиняться поверхом нижче й дід лаятиметься: «Вилазь, убоїце, бо гірше буде!»; як організувати екстрим для лектора, випустивши пугутькала прямо під час лекції на тему «Виховання дітей у сім'ї», як «старі дідові підштаники на телевізійну антену» повісити, як організувати «кориду по-васюківськи», наслідки якої повною мірою відчують дачники, що «загорятимуть голі-голісінькі на вигоні» та не зрозуміють причин бичачого сказу; як стати відчайдушним «криниценавтом» і, пірнувши в «смердючу темряву колодця», без сторонньої допомоги дістати «потерпілого товариша Собакевича», зробити «підводний човен із плоскодони» та ще багато-багато цікавого.

Головне, ти дізнаєшся про «найміцнішу, найвірнішу солдатську дружбу – до останньої краплі крові».

То що, досі не віриш?! Сумніваєшся?! А от візьми та прочитай повість В. Нестайка «Тореадори з Васюківки». Її окремі фрагменти надруковані на сторінках 141 – 163 твого підручника з української літератури». (Текст реклами доопрацьовано вчителем).

Проаналізуємо виконане завдання. Наведена реклама готувалася групою із шести учнів для конкурсу під час проведення предметного тижня. Її вплив на школярів і комісію здивував би будь-кого, адже попит на повість В. Нестайка в шкільній та районній бібліотеці побив усі рекорди.

Увагу привертає форма звернення авторів реклами до своїх однолітків. Це не звичайний твір-роздум, не монолог героя, а справжня реклама, здатна впливати на почуття й думки адресата, активізувати уяву, зацікавлювати. Окрім того, навчальна реклама – це художньо-творче дослідження, яке потребує уваги до ключових слів і епізодів, відбору фрагментів авторського тексту, пошуку цікавих і неординарних шляхів висвітлення сутнісного – того, що зачепило самих авторів.

Дотримання принципів інтерсуб'єктності забезпечує такий цікавий вид роботи, як коротке повідомлення для засобів масової інформації про захід, що відбувся або має відбутися, – прес-реліз (різновид рекламного тексту). Представляючи один із варіантів втілення перманентного діалогу, який відбувається у свідомості реципієнта, таке повідомлення підвищує навчальну мотивацію, сприяє розвитку уяви і фантазії.

Використовуючи можливості реклами, учитель може провести урок-конкурс на кращу рекламу. Це не тільки передбачатиме її створення, презентацію, але й критичне оцінювання реклам інших груп-учасників. Із практичного досвіду можемо зазначити, що вплив таких уроків надзвичайний. Відсоток тих, хто з якихось причин не читає текст, дорівнювався нулю.

Важливе місце в інтерсуб'єктному навчанні посідає інсценування та створення фрагмента кіносценарію. Специфіка цих видів діяльності полягає в «програванні» поведінки, альтернативній власній (на прикладі окремого

фрагмента твору), уявленні себе свідком віртуальної зустрічі героїв, що неможливо без вдумливого читання авторського тексту, установлення різновекторної багатоаспектної взаємодії за різними кореляційними складовими.

У представленні цього виду роботи ми враховуємо висновки Ю. Лотмана, що створення сценарію пов'язане з умінням виділяти перший і другий плани, уявляти розмір, структуру «кадру», підбирати мовні засоби, які допомагають реалізувати побачене. Кіносценарій, на думку вченого, дає можливість зіставити окремі кадри, інакше побачити всю структуру взаємин у творі, а це істотно підвищує інформативність тексту, його естетичний вплив на реципієнта [4; с. 319].

Пропонуючи учням шостого класу скласти фрагмент кіносценарію одного з уривків поеми М. Вороного «Євшан-зілля» (від слів «І з грудей своїх знімає Той євшан...» до слів «І зірвавсь на рівні ноги»), пояснюємо, що за формою сценарій схожий на п'єсу (знайомство з драматургічним жанром відбулося в п'ятому класі – «Микита Кожум'яка» Олександра Олеса, 5 клас): у ньому є дійові особи, подається їхня стисла характеристика, наявні короткі авторські ремарки (пояснення). Кіносценарію властиві зоровий ряд (опис місця дії, зовнішності героїв, відтворення особливостей історичної епохи тощо); подієвий ряд, репліки й монологи (вони подаються в теперішньому часі), авторські ремарки.

Для прикладу наведемо дві складові фрагмента кіносценарію – зоровий і подієвий ряд (написати їх можуть учні 6 класу під час групової роботи, вивчаючи байку С. Руданського «Запорожці в короля»).

1 група. Зоровий ряд: Три запорожці – задоволені, усміхнені, із довгими вусами та оселедцями; одягнені в парадне вбрання – у червоні жупани з гапליками, сині китайчані шаровари, підперезані червоним із золотистими китицями поясом, зелені шовкові каптани; взуті в сап'янові чоботи.

Польський король – довгий, худий і блідий. Одягнений у святковий синій кунтуш, підперезаний широким, гаптованим золотом поясом.

Польські вельможі – одягнені в дорогі шовкові кунтуші, взуті в сап'янові чоботи. Видно, що вони дуже хочуть дошкулити козакам.

2 група. Подієвий ряд. Польський король запрошує козаків до трапезної і пригощає національними польськими стравами. Стомлених далекою дорогою гостей не треба вмовляти. Поки вони за обидві щоки уминають печене й смажене, польський король уважно вдивляється в їхні рухи, обличчя, ніби вивчає. Згодом, хитро примружившись, він пропонує козакам поласувати сметанкою, сподіваючись, що вона потече по вусах, заляпає одяг, і гості почуватимуться ніяково. Гості швидко орієнтуються в ситуації й просять принести бджолиного воску. Король, хоча й не розуміє навіщо, однак велить виконати побажання гостей.

На величезному срібному підносі слуга приносить віск. На очах у всіх присутніх козаки натирають вуса і піднімають їх угору. Тепер можна й поласувати сметанкою. Обличчя польського короля і ясних вельмож бліднуть, очі напружуються, стиснуті уста виражають роздратування – знову не вдається обхитрувати цих козаків!»

У наведеному фрагменті чітко простежується етнокультурний компонент – деталі одягу, етикету, ментальні особливості українців, візуальний план – як віддзеркалився авторський текст у свідомості читачів, які думки й почуття викликав. Безумовно, така робота неможлива без залучення читача до внутрішнього діалогу зі своїм «Я», без апеляції до слова митця, вона допомагає глибше осягнути моральні істини й правила поведінки.

Інтерсуб'єктне навчання передбачає також активне залучення ігрового компонента як специфічної форми навчального діалогу, що, у свою чергу, стимулює діалог з мистецьким явищем, його автором, героями, контекстом. Так, під час вивчення повісті М. Коцюбинського «Дорогою ціною» пропонуємо учням долучитися до Васюківських тореадорів і разом із ними здійснити подорож по сторінках українських і зарубіжних художніх творів, героями яких є шукачі правди. Під час такої подорожі треба з'ясувати сутність поняття «вічний образ» і дійти розуміння, чи належить образ Остапа Мандрики до категорії «вічних». Або ж таке завдання: «Допоможіть Роксолані здійснити подорож-самопізнання, яка б відкрила героїні зміст слів ченця: «Ти чужа сама собі, бо ти відчужилася від Бога».

В аспекті формування національної свідомості, виховання любові до рідного краю, поваги до його історичного минулого пропонуємо школярам під час вивчення оповідання Антона Лотоцького «Михайло-семиліток» (5 клас) здійснити ігрову подорож до столярного міста Києва, яке так і не змогли здолати печеніги. Кінцевою зупинкою гри-подорожі має стати рефлексія – якою є та велика істина, що її має пронести у своєму серці кожний українець і яку заповідали пращури з часів княжої доби.

Залучення ігрових прийомів навчання інтенсифікує прагнення учнів глибше усвідомити мотиви отримання нових знань, пізнати самих себе, співвіднести свою позицію з позицією іншого «Я». Вони забезпечують сприятливі умови для формування в учнів художньо-читацької, мовленнєво-комунікативної, етнокультурної компетентностей, розвивають образне й дивергентне мислення.

Особистісна спрямованість навчання літератури, його інтерсуб'єктність виявляється в завданнях, що передбачають резюмування власних ідей, думок, сумнівів і знахідок у вигляді есе (невеликого за обсягом і вільного в композиційному плані твору-міркування), алгоритмізованих віршів (синквейнів і діамант).

Рефлексивний характер есе як міні-дослідження дозволяє розглядати його одним із можливих варіантів внутрішньоособистісного діалогу в кореляції «читач – «Я» читача». Зазвичай учням пропонуються теми, що

мають філософську, етнокультурну спрямованість, налаштовують на глибинний самоаналіз і спонукають до формулювання власних висновків, наприклад: «Українці – волелюбна нація (за повістю І. Франка «Захар Беркут»), «Роль національних клейнодів для нащадків» (за гімном «Ще не вмерла Україна»), «Невмирущість української пісні» (за текстами обрядово-календарних пісень) тощо. Цікаво, що з-поміж запропонованих видів робіт есе найчастіше обирають учні, яким властивий лінгвістичний та внутрішньоособистісний інтелект, тоді як математики й кінестетики залюбки складають синквейни та діаманти.

Діаманта – семирядкова строфа, що характеризує особливості розвитку теми і вибудовується за принципом змістової антонімії. Наведемо одну з можливих діамант за твором О. Пчілки «Сосонка», 5 клас:

<i>Текст діаманти</i>	<i>Алгоритм побудови</i>
Зневага	Іменник, що називає тему
Зухвала, безжальна	Два прикметники, що характеризують тему
Хизується, принижує, докоряє	Три дієприкметники (або дієслова), що характеризують (називають) дії, пов'язані з темою
Егоїстка, пристосуванка, зрадниця, ледарка	Чотири іменники, що називають асоціації, пов'язані з темою
Піклується, допомагає, захищає	Три дієприкметники (або дієслова), що характеризують (називають) зворотні (дзеркальні) дії, пов'язані з темою
Чуйна, люб'язна	Два прикметники, що характеризують тему з протилежного боку
Шана	Один іменник, що є антитезою до теми

Наведена діаманта складається в процесі здійснення оригінального за формою дослідження в кореляції «читач – «Я» читача», не потребує значних витрат часу, сприяє глибшому розумінню учнями ідейно-тематичних, структурно-композиційних і естетичних особливостей тексту. Робота з її створення розвиває чутливість до семантики слова, потребу знаходити влучні характеристики, оригінальні епітети, аргументувати свою згоду (незгоду) з позицією митця та надають цінний матеріал для дискусії.

Особливого значення в аспекті інтерсуб'єктного навчання української літератури заслуговує мережева взаємодія (взаємодія, опосередкована кіберпростором) віддалених читачів. Результати експериментальних досліджень, оприлюднених О. Арестовою, Л. Бабанієм, А. Войскунським, дають підстави вважати комп'ютерні мережі «новою формою опосередкування», що відкриває суб'єктові сприйняття світ багатющих інформаційних, комунікативних, пізнавальних і операційних можливостей. При роботі з комп'ютерними мережами вченими було зафіксовано такі зміни, що відбулися в характері та результатах діяльності суб'єктів:

- зростання комунікативної відкритості й толерантності – «постійність і висока інтенсивність контактів, зближення комунікативних інтересів партнерів, взаємна інформаційна продуктивність комунікації і як наслідок – висока поінформованість в обговорюваних питаннях, взаємний перетин комунікативних інтенцій» [1; с. 17];
- подолання «комунікативного дефіциту» – нівелюється ефект майнового розшарування, соціальної «стелі», сприйняття за зовнішніми даними; вибирається прийнятний темп формулювання висловлювання, можливість його корекції;
- зростання значущості особистісного психологічного чинника – «виникає ефект «психологічної анонімності» – особистої захищеності від зовнішнього контролю;
- зростання «психологічної компактності комунікативного часу й простору» і актуалізація «феномена комунікативної доступності партнерів» [1; с.16], [5; с. 21-26].

Вважаємо, що залучення можливостей віртуального середовища до процесу навчання літератури є конче необхідним, оскільки створюються сприятливі умови для зростання художньо-читацької та мовленнєво-комунікативної компетенції в учнів, забезпечується позитивна динаміка розвитку етнокультурної та медіакомпетентності. Про це йдеться в наших попередніх публікаціях [8].

Висновки... Дотримання принципів інтерсуб'єктного навчання налаштовує читача-підлітка на творчість, виявлення власних інтелектуальних нахилів, здібностей, розвиває вербальне й візуальне мислення, надає можливість перетворити уроки літератури на свято спілкування з книгою, пізнання іншого «Я» і самого себе. Результатами такого навчання є сформованість у читачів-підлітків знань і вмінь сприймати художній твір як поліфонічне явище, розуміти його мовленнєво-стилістичні особливості, створювати власні художньо-творчі продукти, ідентифікувати себе, своє внутрішнє «Я» з українською нацією, її ментальними, духовними історико-культурними цінностями.

Література

1. Арестова О. Н. Коммуникация в компьютерных сетях: психологические детерминанты и последствия / О. Н. Арестова, Л. Н. Бабанін, А. Е. Войскунский // Вестник Московского университета. – Серия 14. Психология. – 1996. – № 4. – С.14-20.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І.Д. Бех // Наук. Видання. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
3. Ващенко Григорій. Виховний ідеал / Григорій Ващенко // Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Т. 1 – Видання третє. – Полтава : Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.

4. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Семиотические исследования по теории искусства / Ю. М. Лотман . - М. : Искусство, 1970. – 384 с.
5. Матвеева Л. В. Коммуникативный акт в условиях опосредования / Л. В. Матвеева // Вестник Московского университета. – Серия 14. – Психология. – 1996. – № 4. – С. 21-26.
6. Нестеренко А. А. Путешествие в Зазеркалье / А. А. Нестеренко. – Электронный журнал ОТСМ-ТРИЗ. -[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.trizminsk.org/e/2314.htm>
7. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование / С. И. Подмазин // Социально-философское исследование. – Запорожье : Просвіта, 2000.– 259 с.
8. Уліщенко В. В. Інтернет-технології в інтерсуб'єктному навчанні літератури / В. В. Уліщенко // Теоретична і дидактична філологія: Збірник наукових праць. – Випуск 3. – К.: Міленіум, 2007. – 334 с.
9. Уліщенко В. В. Не бійтеся заглядати... в Інтернет (Опосередковане спілкування вчителя та учнів на сучасному уроці літератури) / В. В. Уліщенко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях і колегіумах – 2008 – № 4 – С.28-34.
10. Уліщенко В. В. Специфіка інтерсуб'єктної взаємодії на уроках літератури / В. В. Уліщенко // Діалогічне прочитання української літератури : Монографія . / Г. Токмань, М. Корпанюк / За заг. ред. Г. Токмань. – К.: Міленіум, 2007 – С. 366-390.
11. Шарков Ф.И. Основы теории коммуникации : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 350400 «Связи с общественностью» / Ф.И. Шарков; Акад. труда и соц. отношений – М. : Соц. отношения, 2004 – 244 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://iub.at.ua/_ld/0/61_...pdf

Анотація

У статті окреслюється місце і роль методики інтерсуб'єктної взаємодії в реалізації особистісно орієнтованого навчання. Автор подає визначення поняття «зазеркалля», обґрунтовує доцільність його введення.

Аннотация

В статье анализируется роль и значение интерсубъектного взаимодействия в реализации личностно ориентированного обучения. Автор объясняет целесообразность введения понятия «зазеркалье».

Summary

The article outlines the role and place of training in techniques intersubjectivity of personally oriented. The author gives a definition of «Through the Looking Glass», justifies the feasibility of its introduction.

Ключові слова: інтерсуб'єктність, особистісно орієнтоване навчання, емоційно-ціннісний діалог, зазеркалля, світ художнього твору.

Ключевые слова: интерсубъектность, личностно-ориентированное обучение, эмоционально-ценностный диалог, зазеркалье, мир художественного текста.

Key words: intersubjectivity, personality-oriented education, emotional and values-dialogue, through the looking glass, the world of fiction.

Подано до редакції 14.10.2011.

УДК 37.036:373.2

©2012

Чернявська М.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ СВЯТ І РОЗВАГ У ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процес реформування вітчизняної освітньої системи пов'язаний передусім з пошуком шляхів забезпечення духовного розвитку молоді. Важливу роль у цьому процесі має відігравати естетичне виховання, яке необхідно розпочинати з раннього віку дитини, оскільки саме у цей період закладаються передумови для подальшого становлення та розвитку гармонійно розвиненої особистості. Відомо, що вагомими засобами естетичного виховання є свята та розваги, які мають велике значення для духовного збагачення дітей. Відповідно до цього актуалізується питання покращення якості підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до організації та проведення цієї навчально-виховної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Особливості організації та проведення свят та розваг в навчально-виховному процесі дошкільних закладів освіти порушували у своїх працях Н.Буркіна, Н.Ветлугіна, І.Дзержинська, Л.Левченко, І.Рудченко, В.Сич, Л.Фурміна, А.Шибицька та інші вчені, педагоги.

Формулювання цілей статті... Метою статті є дослідження досвіду організації свят і розваг у вітчизняних дошкільних закладах освіти другої половини ХХ століття для визначення перспектив творчого використання прогресивних здобутків минулого за сучасних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження... У процесі естетичного розвитку дошкільників вирішальна роль належить вихователю дошкільного закладу, саме тому особливу увагу необхідно приділити підготовці педагогічних кадрів, зокрема формуванню в них художньої культури, оволодінню ними практичними навичками у галузі естетичного виховання. Важливим є навчання майбутніх вихователів створювати естетичне середовище у дошкільних навчальних закладах, яке викликати у дітей радісні емоції та сприятиме розвитку їхньої творчої